

Imaginativní, inspirativní a intuitivní nahlížení forem vnějšího světa

***Goethe a Linné • Pojímání rostlin imaginacemi •
Zvířata - inspirace • Lidské Já - intuice • Forma a pohyb •
Duch svátý jako holubice, Kristus jako beránek Boží***

Leckdy komplikovaným způsobem jsme již viděli, že člověka lze vlastně pochopit jen na základě celého vesmíru, na základě souhrnu kosmu. Dnes se tímto vztahem člověka ke kosmu budeme zabývat jednodušším způsobem, abychom pak v následujících dnech věc završili v jednom zvláštním směru.

Za nejbližší kosmické okolí musíme označit to, co se nám ukazuje jako fyzický svět. S tímto fyzickým světem se však vlastně setkáváme jen tam, kde je nerostnou říší; přinejmenším se s ním jen tady setkáváme v jeho pravlastní podobě. V rámci nerostné říše, k níž samozřejmě počítáme také vodu, vzduch a tepelné jevy, jevy tepelného éteru, můžeme studovat síly fyzického světa a jeho podstatu. Fyzický svět projevuje svá působení například v tíži a v jevech třeba chemického, magnetického charakteru atd. Fyzický svět však můžeme studovat vlastně jen v rámci nerostného světa. Jakmile postoupíme do rostlinné říše, nemůžeme již vystačit s ideami a pojmy, jež si činíme o fyzickém světě.

Goethe Nikdo to v novější době necítil tak intenzivně jako Goethe.

a Linné Goethe, který se jako poměrně mladý člověk seznámil z vědecké stránky se světem rostlin, také okamžitě vnímal, že svět rostlin je třeba pojímat jiným druhem nazírání než svět fyzický. Goethe vystupoval proti vědě o rostlinách v podobě, jakou jí dal Linné. Tento velký švédský přírodovědec rozvinul vědu o rostlinách tak, že si především všímal, jaké vnější formy, a to v detailu, mají jednotlivé rostlinné druhy a rody. Podle těchto

forem vytvořil rostlinný systém, v němž jsou podobné rostliny sestaveny do rodů, takže rostlinné rody a druhy stojí jakoby vedle sebe, tak jako jinak vedle sebe stavíme předměty nerostné přírody. Proto právě Goetha tento Linnéův přístup k rostlinám odpuzoval, poněvadž jednotlivé rostlinné formy stály vedle sebe.

*nákres
1*

nákres 2

Takto, řekl si Goethe, se díváme na nerosty, na to, co patří k nerostné přírodě; u rostlin musíme použít jiný způsob nazírání. U rostlin, řekl Goethe, bychom museli postupovat například takto: Tady máme, řekněme, rostlinu, která vytváří kořeny, potom stonek [přednášející kreslí], na stonku listy atd. U rostliny to však nemusí vypadat zrovna takto [nákres 1], řekl si Goethe, ale může to být například i takto [nákres 2]. Tady je kořen; avšak síla, která se u této rostlinné formy [nákres 1] začne rozvíjet hned u kořene, zůstává tady [nákres 2] ještě uzavřená v sobě a nevyvíjí tenký kmen, který se hned dělí v listy, ale vytváří silný kmen. Síla listů tím přechází do tohoto silného kmene a zbývá pak jen málo síly k tomu, aby se vyvíjely základy listů a třeba ještě květ.

nákres 3

Také tomu však může být tak, že rostlina vytvoří jen velmi slabé kořeny. Z kořenové síly ještě něco zbude. To se vyvine takto [nákres 3] a pak se z toho vyvinou slabé základy listů a stonků. Vnitřně je to všechno ale totéž. Tady je slabě vyvinutý stonek a mohutně vyvinuté listy [nákres 1]. Tady [nákres 2] je stonek vyvinutý do podoby hlízy a slabě jsou vytvořené listy. Idea je ve všech třech rostlinách stejná, musíme ji však udržovat vnitřně pohyblivou, abychom přecházeli z jedné formy

do druhé. Tady [nákres 1] musím vytvořit formu „slabé stonky, jednotlivé listy“; „shrnutí listové síly“ - v této ideji dostanu druhou formu; „shrnutí kořenové síly“ - v této ideji dostanu třetí formu. A tak musím vytvořit pohyblivý pojem a z pohyblivého pojmu se pro mě celý rostlinný systém stane jednotou.

Zatímco Linné postavil jednotlivé formy vedle sebe a pozoroval je jako nerostné útvary, Goethe chtěl celý rostlinný systém pojmut pomocí pohyblivých idejí jako jednotu tak, aby s touto ideou z jedné rostlinné formy, abych tak řekl, vyklouzl a změnou této ideje samotné pak vklouzl do jiné rostlinné formy atd.

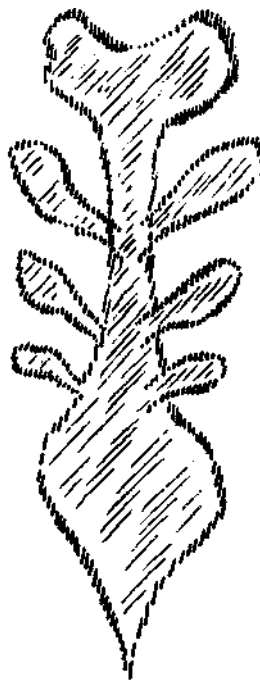
Tento přístup, tento způsob nahlížení pomocí pohyblivých *Goethovo* idejí byl u Goetha vskutku zárodkem imaginativního nahlížení. *imaginativní* Můžeme tedy říci, že když se Goethe seznámil s Linnéovým *nahlížení* rostlinným systémem, cítil, že v rostlinném životě si nevystačí *rostlin* s obvyklým předmětným poznáním, které je dobře použitelné ve fyzickém světě nerostné říše. Vzhledem k Linnéovu systému cítil nezbytnost imaginativního způsobu nahlížení.

To jinými slovy znamená, že si Goethe říkal: Podívám-li se na rostlinu, pak to vůbec není to fyzické, co vidím nebo co mám přinejmenším vidět, ale toto fyzické se stalo neviditelným a to, co vidím, musím pojmut pomocí jiných idejí, než jsou ideje nerostné říše. - Je nesmírně důležité, abychom si to uvědomili. Pokud si to totiž v sobě náležitě zpřítomníme, můžeme si říci: V nerostné říši je fyzická příroda kolem nás zevně viditelná. V rostlinné říši se fyzická příroda stala neviditelnou. Samozřejmě, že tíže a všechno, co je ve fyzické přírodě, působí také na rostlinnou říši; ale stalo se to neviditelným a viditelnou se stala vyšší přirozenost, to, co je vnitřně ustavičně pohyblivé, co je vnitřně živé. - Tím, co je v rostlině vlastně viditelné, je její éterná přirozenost. A neuděláme dobře, řekneme-li, že viditelné je fyzické tělo rostliny. Fyzické tělo rostliny se vlastně stalo neviditelným, a to, co vidíme, je její éterná forma.

Jak vlastně vzniká to viditelné u rostliny? Inu, budete-li mít nějaké fyzické těleso, například křišťál, uvidíte bezprostředně to fyzické [nákres 4]. Budete-li mít rostlinu, to fyzické nevidíte; na rostlině uvidíte její éternou formu [nákres 5]. Avšak tato éterná forma je vyplněna fyzickou hmotou, žijí v ní fyzické látky. Ztratí-li rostlina život a v zemi zuhelnatí, vidíme, že zde zůstává fyzický uhlík; ten se nachází v rostlině. Můžeme tedy říci, že rostlina je vyplněna fyzickou hmotou, avšak toto fyzické rozpouští svou éterností. Je to vlastně tato éternost, co je viditelné v rostlinné formě. To fyzické je neviditelné.

nákres 4

nákres 5

V nerostné přírodě je pro nás tedy viditelné to, co je fyzické. V rostlinné přírodě se pro nás fyzické stává neviditelným, neboť všechno, co vidíme, je éternost, která se stala viditelnou prostřednictvím fyzického. Rostlinu bychom samozřejmě obvyklými očima neviděli, kdyby neviditelné éterné tělo ne- neslo, řekněme, fyzická zrníčka,

vyjádříme-li to takto zhruba. Prostřednictvím fyzického se pro nás stává viditelnou éterná forma; avšak tím, co vlastně vidíme, je éterná forma, to fyzické je takříkajíc jen prostředkem, abychom to éterné viděli. Takže éterná forma rostliny je příkladem imaginace, ovšem takové imaginace, která není viditelná bezprostředně v duchovním světě, ale která je viditelná díky fyzickým inkluzím.

Jestliže se tedy, milí přátelé, ptáte, co jsou imaginace, pak vám lze odpovědět: Všechny rostliny jsou imaginacemi. Jako imaginace jsou však viditelné pouze pro imaginativní vědomí; že jsou viditelné také pro fyzický zrak, je dáno tím, že jsou vyplněné fyzickými částicemi, a tím se éternost stává fyzickým způsobem viditelná pro fyzický zrak. Chceme-li však mluvit správně, nemůžeme ani říci, že v rostlině vidíme něco fyzického. V rostlině vidíme skutečnou imaginaci. Ve formách rostlinného světa tedy kolem sebe máte imaginace.

Jestliže nyní postoupíme od rostlinného světa ke světu zvířat, nevystačíme už s tím, abychom se obraceli jen na to, co je éterné povahy, a musíme udělat další krok. Podívejte, u rostliny můžeme říci, že do jisté míry ničí to, co je fyzické, a „dává být“ éternosti; „dává být“ používám jako sloveso.

Rostlina: **ničí fyzické**
 dává být éternému

*zvíře -
astrálnost*

Postoupíme-li ke světu zvířat, nesmíme se zastavit u toho, co je pouze éterné povahy, ale zvířecí utváření si musíme představovat tak, že je ničena i éternost. Můžeme tedy říci, že zvíře ničí to, co je fyzické, což dělá už i rostlina, ale ničí také to, co je éterné, a spočívá v tom, co se může uplatnit, když se ničí éternost.

Jestliže je rostlinou ničeno to fyzické, může se uplatňovat éternost. Jestliže i éternost je jen, zhruba řečeno, výplní, vyplňujícími „zrnky“, pak může existovat to, co už není v obvyklém prostoru, nýbrž co v obvyklém prostoru působí - pak může existovat to, co je astrální povahy. Musíme tedy říci: Ve zvířeti existuje a působí astrálnost. - Když se na zvíře podíváme, spočívá v něm astrálnost.

**Zvíře: ničí fyzické
ničí éterné**

dává být astrálnímu

Goethe ze všech sil usiloval o to, aby dospěl k pohyblivým idejím, pohyblivým pojmům, a mohl tak pojmut fluktuující život v rostlinném světě. V rostlinném světě před sebou máme ještě éternost, protože rostlina v jistém smyslu vyhání tuto éternost až na povrch. Tato éternost žije ve formě rostliny.

*poznání
zvířat
inspirací*

U zvířete si musíme říci: Ve zvířeti je něco, co se nedere až na povrch. Již to, že rostlina musí zůstat na místě, kde vyrostla, svědčí o tom, že v rostlině není nic, co by nevystupovalo na povrch a nebylo viditelné. Zvíře se volně pohybuje. Je v něm něco, co nevystupuje na povrch, aby se to tím stalo viditelným. A to je astrálnost ve zvířeti. Je to něco, co nemůžeme pojímat tak, že pouze učiníme své ideje pohyblivými, jak jsem vám to zde názorně ukázal, kdy v ideji samotné přecházíme od jedné formy k druhé [viz první tři nákresy rostlin]. To u astrálnosti nestačí. Chceme-li pojmut astrálnost, musíme jít dále, musí-

me si říci: Do éternosti ještě něco vstupuje, a to, co v ní je, to by zevnitř mohlo vytvořit například hlíznatý tvar, mohlo by to tvar zvětšit [nákres 2]. U rostliny musíte podnět, například proč se forma mění, hledat vždy v tom, co je venku. Musíme být se svou ideou pohybliví. Avšak tato pouhá pohyblivost nestačí, máme-li pojmout zvíře. Tady musíme do pojmů dostat ještě něco jiného.

Chcete-li pochopit, jak musí být pojmová činnost u zvířete jiná než u rostliny, musíte mít nejen pohyblivý pojem, který na sebe může brát různé formy, nýbrž tento pojem musí vnitřně přijmout něco, co sám v sobě nemá. Je to to, co můžeme nazvat inspirací při tvorbě pojmů. Tak jako my při našich inspiracích, při našem nadechování přijímáme zvenčí vzduch¹, zatímco při ostatní organické činnosti, nacházející se pod úrovní dýchání, zůstáváme v činnosti v sobě, musíme, chceme-li pochopit zvíře, mít nejen pohyblivé pojmy, nýbrž do těchto pohyblivých pojmů musíme navíc pojmout něco zvenčí.

Kdybych to chtěl vyjádřit jinak, pak chceme-li náležitě pochopit rostlinu, můžeme zůstat stát, můžeme se i v myšlenkách považovat za bytost, která se zastavila. A i kdybychom stáli po celý život, přesto bychom mohli své pojmy učinit natolik pohyblivými, že by pojaly nejrůznější rostlinné formy; nikdy bychom však nemohli vytvořit ideu, pojem zvířete, kdybychom sami nemohli chodit. Musíme mít sami schopnost chodit, chceme-li vytvořit pojem zvířete. Proč?

Inu, budete-li mít, řekněme, tento pojem rostliny [viz nákres 1] a přetvoříte ho v tento druhý pojem, pak jste tento pojem sami přetvořili. Jestliže ale půjdete, váš pojem se touto chůzí změní. Vy sami musíte do pojmu vnést život. To je to, co z pojmu pouze imaginovaného činí pojem inspirovaný. U rostliny si můžete představovat, že vy sami jste vnitřně zcela nehybní a pouze měníte pojmy. Chcete-li si představit pojem zvířete - většina lidí to

¹ Rudolf Steiner odkazuje k původu slova *inspirace*, které pochází z latinského *inspirare*, což znamená vdechovat, nadechovat. (Pozn. překl.)

zcela jistě nebude dělat ráda, protože ten pojem musí vnitřně ožít, musí začít v člověku přímo šimrat² - potom přijímáte inspiraci, vnitřní živost, nejen vnější smyslové tkaní od formy k formě, nýbrž vnitřní živost. Zvíře si nemůžete plně představit, aniž do pojmu pojmete tuto vnitřní živost.

To je něco, čeho Goethe už nedosáhl. Dosáhl toho, že si mohl říci: Svět rostlin je souhrnem pojmů, imaginací. Avšak u zvířat musíme do pojmu pojmut ještě něco, musíme pojem sami vnitřně oživit. Že imaginace nežije u jednotlivé rostliny, můžete vidět již z toho, že rostlina, když stojí a roste na své půdě, mění svou formu na základě vnějších podnětů, nemění ji však vnitřně. Zvíře je chodící pojem, živoucí pojem, a tady je třeba přijímat inspiraci a skrze inspiraci teprve pronikneme k astrálnosti.

A postoupíme-li k člověku, pak musíme říci: Člověk ničí to, co je fyzické, ničí to, co je éterné, ničí to, co je astrální, a dává být Já.

Člověk:	<i>ničí fyzické</i>
	<i>ničí éterné ničí</i>
	<i>astrální dává</i>
	<i>být Já</i>

U zvířete si musíme říci, že vlastně nevidíme to fyzické, nýbrž fyzicky se jevící inspiraci. Proto se také lidská inspirace, to jest dýchání, pokud podlehe nějaké poruše, stane zvířecí formou. Zkuste si jen vzpomenout na některé postavy z nočních můr: jaké se vám tu ukážou zvířecí formy! Zvířecí formy jsou formy veskrze inspirované.

² Rudolf Steiner zde použil výraz *krabbeln*, což je šimrání vyvolané například lezoucím hmyzem... (Pozn. překl.)

Lidské Já můžeme pojmout teprve prostřednictvím intuice. Ve skutečnosti lze lidské Já pojmout teprve intuicí. U zvířete tedy vidíme inspiraci, u člověka vidíme vlastně Já, intuici. Nemluvíme správně, jestliže u zvířete řekneme, že vidíme fyzické tělo. Nevidíme vůbec fyzické tělo. To je rozpuštěné, je zničené a pouze nám zviditelňuje inspiraci; stejně tak éterné tělo. U zvířete vlastně navenek vidíme prostřednictvím fyzičnosti a éternosti astrální tělo. A u člověka již vidíme Já. To, co tu vidíme, není fyzické tělo, to je přímo neviditelné; stejně tak éterné tělo; a stejně tak astrální tělo. To, co u člověka vidíme, je - zformované navenek, zformované fyzickým způsobem - Já.

Proto se také například pro zrakové vnímání, pro viditelnost, člověk navenek jeví ve svém inkarnátu v barvě, která se jinak nevyskytuje, tak jako se jinak v jiných bytostech nevyskytuje Já. Chceme-li to tedy vyjádřit správně, musíme říci, že člověka můžeme zcela pojmout jen tehdy, budeme-li si ho představovat jako sestávajícího z fyzického těla, éterného těla, astrálního těla a Já. To, co vidíme před sebou, je Já a v něm neviditelné je astrální, éterné a fyzické tělo.

*abstraktní
myšlenky*

Člověka však pochopíme jenom tehdy, podíváme-li se na celou věc poněkud důkladněji. To, co vidíme, je zprvu jen vnější strana Já. Vnitřně by však bylo možné vnímat Já v jeho pravé podobě jen intuicí. Něco z tohoto Já člověk ale vnímá i v obvyklém životě, v obvyklém vědomí: jsou to jeho abstraktní myšlenky; ty zvíře nemá, protože ještě nemá Já. Můžeme tedy říci, že navenek vidíme v lidské postavě pozemské vtělení Já. A když se prožíváme zevnitř ve svých abstraktních myšlenkách, máme v tom Já; jsou to však jen myšlenky, nejsou to žádné reality; jsou to obrazy.

forma

Půjdeme-li nyní u člověka dolů k astrálnímu tělu, které se v něm nachází, avšak je ničeno, pak se dostaneme k tomu, co již nelze vidět zvenčí, co ale vidíme, vidíme-li člověka v pohybu a chápeme-li jeho formu z pohybu. K tomu je nutné následující nazírání. Představte si malého, trpasličího člověka,

*a
pohyb*

takového tlustoučkého, jak jde na krátkých nožkách; podívejte se na jeho pohyb: z jeho krátkých nohou, které posouvá dopředu skoro jako takové malé sloupky, budete chápat jeho pohyb. Čahoun s dlouhýma nohama se bude pohybovat jinak. Ve svém nazírání uvidíte jednotu pohybu a forem. Tuto jednotu naleznete také tehdy, budete-li se v těchto věcech školit. Když uvidíte, že někdo má dozadu ubíhající čelo a předsunutou bradu, pak bude i v pohybu hlavy jiný než někdo, kdo má dozadu ubíhající bradu a daleko dopředu jdoucí čelo. Všude u člověka uvidíte souvislost mezi jeho formou a pohybem, podíváte-li se na něho prostě tak, jak před vámi stojí, a získáte-li dojem z jeho inkarnátu, z toho, jak se sám v klidu udržuje. Díváte se na jeho Já, všímáte-li si toho, co z jeho formy přechází do pohybu a co z pohybu jako by přecházelo zase zpátky. Zkuste někdy studovat lidské ruce, jak někdo s dlouhými prsty pohybuje³ prsty jinak než ten, kdo má prsty krátké. Pohyb přechází ve formu, forma v pohyb. Uvědomíte si tu ještě, abych tak řekl, stín jeho astrálního těla, vyjádřený ovšem vnějšími fyzickými prostředky. Vidíte však, že tak, jak vám to popisují, to je primitivní inspirace. Například na lidech, kteří chodí tak, jak chodil Fichte ulicemi Jeny, to většina lidí nevidí; nevidí, co se v nich skrývá. Kdo viděl Fichta chodit ulicemi Jeny, ten vnímal také pohyb a formování, které spočívalo v jeho řečových orgánech a vyjadřovalo se zvláště tehdy, chtěl-li působit přesvědčivě, tedy které spočívalo ve formování jeho řečových orgánů. K tomu patří primitivní inspirace, aby to člověk viděl. Když se však nyní zevnitř podíváme na to, co je vidět zvenčí a co jsem vám právě popsal jako vnímatelné touto primitivní inspirací, pak je to v podstatě lidský, citem prostoupený fanta-

³ V něm. orig. *dachselt*; ani u německých, ani u rakouských anthroposofických přátel, ani u vedení Archivu Rudolfa Steinera ve švýcarském Dornachu se nepodařilo zjistit, jaký druh pohybu měl R. Steiner tímto slovem na mysli; jedná se nejspíš o značně specifický, z dialektu pocházející, v obecné němčině neznámý výraz. (Pozn. překl.)

zijní život, to, kde jsou vnitřně prožívány abstraktní myšlenky. Také paměťové představy jako obrazy, objeví-li se, žijí v tomto živlu. Můžeme říci, že při pohledu zvenčí se například v inkarnátu vyjadřuje Já, avšak i v jiných formách, které se tu vyskytují. Jinak bychom nemohli mluvit o žádné fyziognomii. Jestliže například uvidíme někoho, kdo má dolů stažené koutky úst, bude-li mít obličej v klidu, pak to naprosto karmicky spočívá v jeho jáském utváření v této inkarnaci. Při pohledu dovnitř jsou to však abstraktní myšlenky. ~~.....FG~~

abstrakce

inkarnát Já

fantazmata

charakter pohybů

Vezmeme-li si astrální tělo, pak tím, čím se projevuje navenek, je charakter pohybů, dovnitř jsou to pak fantazmata nebo-li fantazijní obrazy.⁴ Samotné astrální tělo se již více či méně vymyká pozorování. Ještě více se u člověka vymyká pozorování éterné tělo. Éterné tělo již takřkajíc zvenčí není náležitě viditelné, nebo je viditelné nanejvýš ve zvláštních případech fyzických manifestací. Viditelným se také může stát tehdy, když se někdo například potí, potom dochází ke zviditelnění éterného těla navenek. Abychom si ovšem pocení dali do souvislosti s celým člověkem, k tomu již patří imaginace. Paracelsus to skutečně dělal. Nejen způsob, ale i látková stránka pocení u jednoho člověka pro něho nebyly stejné jako u jiného člověka. Projevoval se v něm pro něho celý člověk, éternost celého člověka.

To vnější zde tedy velmi silně ustupuje do pozadí; vnitřně v prožívání, totiž v citění, však o to více vystupuje do popředí. Vnitřně prožitý cit, celý citový život je vlastně tím, co žije v éterném těle, působí-li zevnitř, takže ho člověk zevnitř prožívá. Citový život je také vždycky doprovázený sekrecí dovnitř. A v podstatě se to také při nazírání éterného těla u člověka jeví tak, že se například játra vlastně „potí“, že se žaludek „potí“, že se to všechno potí, že to všechno vyměšuje. Právě v tomto vnitřním vyměšování žije éterná činnost člověka. Játra mají kolem sebe ustavičnou potní mlhu, stejně tak má kolem sebe ustavičnou potní mlhu srdce; všechno je to mlha, je to zahalené do oblaků. Je to třeba pojímat imaginativně.

Když Paracelsus mluví u člověka o pocení, neříká, že se děje jen na povrchu, ale říká, že prostupuje celého člověka; je to jeho éterné tělo, co vidíme, pomineme-li to, co je fyzické. Tento vnitřní prožitek éterného těla je tedy citovým životem.

A vnější prožitek fyzického těla již skutečně není jen tak bez dalšího vnímatelný. Fyzický podíl tělesnosti ovšem vnímáme, když například vezmeme dítě do náručí: je těžké, tak jako je

⁴ Viz také R. Steiner, *Pastorální medicína*, GA 318, Fabula 2014. (Pozn. vyd.)

těžký kámen. To je fyzický prožitek; co tu vnímáme, je to, co patří k fyzickému světu. Když nám někdo dá facku, je tu kromě morálního prožitku ještě prožitek fyzický: náraz. Ale jako něco fyzického je to vlastně jen pružný náraz, jako když jedna kulečnicková koule narazí do druhé. Skutečně při tom musíme náležitě oddělit to, co je fyzické povahy, od toho ostatního.

Jestliže ale toto fyzické vnímáme dovnitř stejným způsobem, jak jsem předtím řekl, že dovnitř vnímáme to vnější z citového života, pak je ve fyzických dějích, v pouhých fyzických dějích vnitřně prožita lidská vůle. Lidská vůle je tím, co člověka jednodušším způsobem spojuje s kosmem.

Nuže, vidíte, hledáme-li inspiraci kolem sebe, máme ji dánu ve zvířecích formách. Různotvárnost zvířecích forem na nás pro naše vnímání působí v inspiraci. Z toho můžete poznat, že když vidíme čistě inspirace, aniž by byly vyplněny fyzickou tělesností, mohou tyto inspirace představovat něco podstatně vyššího než zvířata. To také mohou. Ve formách podobných zvířecím se však můžeme rovněž setkat s inspiracemi existujícími čistě v duchovním světě.

Inspirace, které lidé měli v dobách staršího atavistického jasnozření, se snažili podat duchovním způsobem ve zvířecích formách; například sfinga má svou formu díky tomu, že má ztvárnit něco, co člověk viděl v inspiraci. Jestliže tedy mluvíme o zvířecích formách v čistě duchovním světě, máme skutečně co do činění s nadlidskými bytostmi. V době atavistického jasnozření, jak se vyskytovalo ještě v prvních čtyřech staletích po Kristu, v každém případě tedy ještě v době mystéria na Golgotě, to nebylo pouhou prázdnou vnější symbolikou, nýbrž skutečně niterným věděním, které ve zvířecích formách vyjadřovalo vyšší duchovní bytosti, přístupné inspiraci.

A tomu také naprosto odpovídá skutečnost, že ti, kdo upozorňovali na inspiraci, naznačovali Ducha svátého v podobě holubice. Jak to musíme chápat dnes, mluvili se o Duchu svatém jako o něčem, co má podobu holubice? Musíme to chápat

tak, že řekneme: Ti, kdo takto mluvili, byli lidé ve starém atavistickém smyslu inspirovaní. V oblasti, v níž se jim čistě duchovně ukázal Duch svátý, ho jako inspiraci viděli v této formě. A jak tito současníci golgotského mystéria, nadaní atavistickou inspirací, asi

charakterizovali Krista?

Možná ho vnějším způsobem viděli; pak ho viděli jako člověka. Aby ho viděli v duchovním světě jako člověka, k tomu by museli mít intuice. Avšak takoví lidé, kteří ho mohli vidět jakožto Já v intuitivním světě, tu ani v době golgotského mystéria nebyli, to nemohli. Mohli ho však vidět ještě v atavistické inspiraci. Potom museli také použít zvířecí formy, aby jimi vyjádřili dokonce i Krista. „Hle, beránek Boží“, to jsou pro onu dobu správná slova, slova, s nimiž se musíme sžít, přijdeme-li znovu na to, co je inspirace, respektive jak prostřednictvím inspirace vidíme to, co se může objevit v duchovním světě: „Hle, beránek Boží!“ Je důležité, abychom se opět učili poznávat, co je imaginativní, co inspirované a co intuitivní, a čemu se učíme tím, že se vžíváme do slov, která k nám zaznívají ze starších dob.

S ohledem na starší způsoby nazírání představuje tento způsob mluvy skutečnosti; my se však teprve musíme naučit vyjadřovat tyto skutečnosti tak, jak byly vyjadřovány například ještě v době mystéria na Golgotě, a pociťovat je jako samozřejmé. Jen tak si osvojíme smysl toho, co například v Asii bylo ztvárňováno v podobě okřídlených Cherubů a co v Egyptě jako sfinga, co je nám v Duchu svátém podáváno jako holubice, co je nám dokonce i v Kristu podáváno jako beránek, co bylo inspirací, nebo lépe řečeno, inspirovanou imaginací, v níž byl Kristus v nejstarších dobách vždy znovu vyobrazován.

Dornach, 28. července 1922

Rudolf Steiner